

PŘÍBĚH HRAČEK

metodický list

npi | Virtuální škola

Česká televize

Český rozhlas

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Anotace

Aktivita s mottem „*Hračka urazí dlouhou cestu, než se dostane do dětských rukou. Má skončit mezi odpady, až doslouží?*“ poskytuje žákům¹ příležitost, aby si na příkladu hračky mohli uvědomit propojenost a vzájemnou provázanost místa, ve kterém žijí, s místy na Zemi, která se jim mohou zdát velmi vzdálená. Toto porozumění propojenosti světa úzce souvisí s tématem péče o místo, ve kterém žijí. Žáci si na příkladu „cesty hračky“ od výroby až k nim samotným mohou uvědomit, jaký vliv na životní prostředí s sebou přináší nadbytečné množství předmětů, kterými jsou často obklopeni. Upcyklací (pro ně) nepotřebné hračky a jejím dalším využitím se učí vnímat svoji zodpovědnost za péči o svět kolem sebe. Vyučující může dát aktivitě společenský přesah (mimo školní třídu) uspořádáním školní výstavy hotových produktů, zveřejněním na webových stránkách školy (třídy) nebo publikací v obecním tisku.

Cíl lekce

- Žáci vlastními slovy popíší propojenost místa, ve kterém žijí, s jinými místy na Zemi.
- Na příkladu hračky si uvědomí vliv přepravy zboží na životní prostředí a nadbytečné množství odpadu, který produkuje.
- Upcyklací nepotřebné hračky a jejím dalším využitím si budují zodpovědný přístup ke světu, ve kterém žijí.

Zařazení do globálního rozvojového vzdělávání

Žák:

- vysvětlí propojenost světa na příkladech toho, čím je obklopen (obsahový okruh: Porozumění propojenosti světa);
- navrhne společně s ostatními spolužáky činnosti, jak sami mohou přispět ke zlepšení situace nebo k zachování životního prostředí v blízkém okolí i ve světě, a aktivně se zapojí do společné třídní či školní akce (obsahový okruh: Péče o svět, ve kterém žijeme).

Klíčová slova

český jazyk, člověk a jeho svět, člověk a svět práce, ČT edu, digitální kompetence, environmentální výchova, globální rozvojové vzdělávání, GRV, hračka, logistika, propojenost, přeprava zboží, odpovědný přístup, udržitelnost, upcyklace, životní prostředí

¹ Pojem žák je v textu používán v souladu s RVP ZV pro skupinu žák i žákyně, stejně tak vyučující pro učitel a učitelka.

Cílová skupina

4.–5. ročník ZŠ

Časová dotace

5–6 vyučovacích hodin

Mezioborové přesahy

Český jazyk a literatura, Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce, environmentální výchova

Úvodní informace

Aktivita vychází ze zkušenosti žáků a jako hlavní forma je zařazena práce ve skupinách či ve dvojicích, velký prostor je věnován aktivnímu zapojení žáků a jejich vzájemnému sdílení. Při skupinové práci dbáme na dodržování pravidel, která pro ni máme stanovena. Jako motivační prvek a podnět k zamyšlení jsou zařazena krátká videa a kartičky s obrázky. Aktivita je rozdělena na čtyři části. První tři jsou časově navrženy na 3 vyučovací hodiny a každá z nich je vystavěna na modelu E-U-R (evokace – uvědomění – reflexe). Závěrečná čtvrtá část je věnována upcyklaci hračky a vyžaduje zvýšenou časovou dotaci (2–3 vyučovací hodiny). Před touto částí by měl být dostatek času, aby si žáci mohli promyslet jako hračku budou upcyklovat a jaké materiály, pomůcky a nástroje budou potřebovat. Lze využít např. školní dílnu.

První část

- Evokace: „Znáte nějaké hračky, které ‚nestárnou‘, se kterými si hráli vaši rodiče/prarodiče a vy si s nimi také hraje?“ Žáci samostatně zapisují na lístečky své nápady (na každý lísteček jeden nápad) po dobu 3 minut. Poté se postupně spojují do větších skupin metodou „sněhová koule“ (dvojice – čtveřice – osmice) a své náměty si vzájemně představují.
- O jedné takové hračce si pustíme video: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/11695-pribeh-stavebnice-merkur>. Odkud tato hračka pochází? Najděte toto místo na mapě ČR.
- Uvědomění: Skupinová práce – popište, jak si představujete cestu této stavebnice z továrny k vám domů. Můžete psát text, nakreslit náčrt, komiks nebo si zvolte vlastní způsob ztvárnění.
Reflexe: Sdílení s ostatními skupinami a diskuse moderovaná vyučujícím (přemýšlení o shodách a rozdílech v „popisu“ cesty jednotlivými skupinami, zdůvodňování, proč a jak žáci uvažovali).

Metodický komentář:

– Celá první část aktivity je evokací k dalším částem. Video lze pustit i opakovaně, podstatné je, aby si žáci mohli uvědomit, že jakýkoliv předmět před tím, než se dostane k nim domů, nějakým způsobem cestuje a tato cesta může být různě dlouhá. Již v této fázi lze žáky vhodnými otázkami směřovat k tomu, aby si uvědomili vliv přepravy zboží (hračky) na životní prostředí. Proto je vhodné vyčlenit dostatečný časový prostor na závěrečnou společnou reflexi. Na úvodní část se mohou žáci připravit předem a doma se rodičů/prarodičů na hračky jejich dětství zeptat. Případně hračku přinést ukázat.

Druhá část

- Evokace: „O málokteré hračce můžeme říct, že skutečně pochází z České republiky. Mnoho jich je na našem území vyrobeno, ale jsou z materiálů, které jsou k nám na jejich výrobu dovezeny, anebo patří zahraničnímu výrobcí, který má na našem území továrnu. Mnozí výrobci mají továrny na hračky v Číně. Zkusíme k některým vybraným hračkám přiřadit místo, kde sídlí jejich výrobce.“ Žáci si ve dvojici zvolí z nabídky (příloha 1) hračku/hračky, budou zjišťovat sídlo výrobce a z nabídky přiřadí/vybarví vybrané místo.
- Před zahájením činnosti se poradí, jak budou z online zdrojů vyhledávat (klíčová slova) a kde (doporučené zdroje). Učitel náměty zapíše na viditelné místo.
- Společné sdílení: Žáci uvedou místo původu hračky a společně je najdou na mapě světa (označí samolepicím lístkem, na který napíší název hračky).
- Uvědomění – video (bez zvuku): <https://edu.ceskatelevize.cz/video/10170-preprava-zbozi?vsrc=vyhledavani&vsrid=přeprava+zboží>. Žáci po zhlédnutí videa pracují s obrázky z přílohy 2 a ve skupině promýšlejí, jakou cestou by se k nim mohla dostat hračka vyrobená na vzdáleném místě. Bude se cesta shodovat s cestou stavebnice Merkur? Mohou také doplnit svůj předchozí záznam (cesta hračky z továrny k nim domů).
- Společná reflexe: Žáci uvedou, zda se z videa dozvěděli něco nového, případně co je překvapilo a jak propojili nové informace z videa s cestou konkrétní hračky, kterou si vybrali. Vyučující v diskusi vede žáky k přemýšlení nad tím, zda přeprava zboží ovlivňuje prostředí, ve kterém žáci žijí, a jak. Lze zařadit aktivitu směřující k porovnání výhod/nevýhod lodní/automobilové/železniční/letecké přepravy.

Metodický komentář:

– V části evokace vyučující nemusí zmiňovat, že sídlo výrobce nemusí být shodné s místem, kde je továrna, ve které se hračky vyrábějí. Počká, zda na tuto informaci při vyhledávání žáci sami narazí, a může dát prostor pro jejich úvahy, proč tomu tak je. Při vyhledávání informací v online zdrojích je rozvíjena digitální kompetence žáků, schopnost číst elektronické texty a vyhodnocovat důležitost nalezených informací. Vyučující podle potřeby žákům nabídne vhodné zdroje, aby se „neutopili“ ve vodách internetu. Obrázky z 2. přílohy poskytují žákům oporu pro vyhodnocení a shrnutí informací z videa. Společná reflexe dává žákům příležitost, aby si uvědomili propojenost světa kolem nich a vliv přepravy zboží na životní prostředí. Na mapě světa mohou např. pomocí provázku vyznačit přibližnou trasu, kudy hračka putuje, a vyjádřit délku cesty v kilometrech/dnech. Trasu pak pro lepší představu mohou porovnat s délkou cesty, se kterou mají vlastní zkušenost (od nich do libovolného místa, kam cestovali).

Třetí část

- Evokace: „Co se děje s hračkou, kterou už nechceme?“ Žáci uvádějí vlastní zkušenosti z „likvidace“ starých hraček. Vyučující zapisuje náměty na viditelné místo.
- Uvědomění – video: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/10171-upcyklace-a-recyklace?vsrc=vyhledavani&vsrid=recyklace>.
- Volné psaní (3 minuty) na téma: „Jsem upcyklovaná hračka, jak vypadám, komu nebo čemu budu sloužit?“ Žákům, kteří potřebují zrakovou oporu, dá vyučující úvodní větu napsanou. Kdo chce, přečte svůj text ostatním. Vyučující píše také a svůj text přečte.
- Reflexe: Pokud bychom nějaké hračky upcyklovali, bylo by to užitečné? Proč? Žáci píšou svoje názory na lístečky (na každý lísteček jeden). Společně lístečky roztrídí a vytvoří myšlenkovou mapu „upcyklovaná hračka“. Mapu vyvěsí na viditelné místo. Společně se zamyslí i nad nevýhodami nebo úskalími upcyklace hračky.

Metodický komentář:

– Žáci by měli mít předchozí zkušenost s metodou volného psaní. Pokud ji nemají, lze ji nahradit jinou vhodnou metodou, která bude směřovat k zamyšlení nad možným využitím nepotřebného předmětu, k tomu směřuje i úvodní evokace, která vychází ze zkušeností žáků. Myšlenková mapa, kterou vytvářejí v závěrečné reflexi, poskytne žákům příležitost zamyslet se nad možným snižováním množství odpadu, který produkují.

Čtvrtá část

- Žáci, kteří chtějí, přinesou vyřazenou hračku (se svolením rodičů) předem. Přinesené hračky vyučující vystaví na viditelném místě. Ve dvojicích/skupinách si žáci vyberou jednu hračku, pro kterou naplánují, její další využití a promyslí, co budou potřebovat na její upcyklaci. S vyučujícím se domluví na zajištění potřebného materiálu, pomůcek, nástrojů a nářadí.
- Evokace: Žáci ve skupinách představí hračky, které si vybrali, a svůj záměr na jejich vylepšení.
- Ve skupinách pracují na úpravě hračky a promýšlejí, komu nebo čemu bude sloužit.
- Uvědomění – zpětný návrat k myšlenkové mapě a diskuse moderovaná vyučujícím: Společné zamyšlení, rekapitulace a shrnutí, proč jsme se věnovali upcyklaci hračky.
- Žáci vyplní hračce „rodný list“ z přílohy 3, případně navrhnu svůj vlastní.
- Reflexe: Představení hotového produktu a „rodného listu“ ostatním.

CELKOVÁ REFLEXE

Celý blok aktivit je vhodné uzavřít samostatným ohlédnutím každého žáka za proběhlými činnostmi. Žáci by se měli zamyslet nad otázkami: „Co jsem se dozvěděl? Co jsem si uvědomil? Co se změnilo v mém uvažování?“ Toto zamýšlení může mít různou podobu – volné psaní, písemný komentář vložený do portfolia, rozhovor ve dvojici.

Metodický komentář:

– Vyučující zvolí způsob, jak si žáci rozdělí hračky pro následnou upcyklaci. Je možné se domluvit se školní družinou, zda by neměli starší hračky vhodné k vyřazení, aby jich bylo k dispozici dostatečné množství. Žákům, kteří budou „bez nápadu“, jak se do upcyklace pustit, může pomoci nabídkou vhodného materiálu, návodnými otázkami (komu by se hračka mohla hodit, jaký by mohla mít účel apod.). Samotná upcyklace, zpětný návrat k myšlenkové mapě a vyplnění rodného listu hračky dává žákům příležitost, aby si budovali zodpovědný přístup k prostředí, ve kterém žijí. Z upcyklovaných hraček a jejich rodných listů mohou před předáním novým majitelům uspořádat např. školní výstavu.

Hodnocení a důkazy o učení žáků

Aktivita je zaměřena na prožitek a budování postojů. Není vhodné hodnotit výsledný produkt (upcyklovanou hračku). V průběhu aktivity vyučující poskytuje žákům popisnou zpětnou vazbu, která se zaměřuje na jejich aktivitu, zapojení do činnosti, případně napomáhá vyřešení problémů, které mohou vzniknout při skupinové práci. Při závěrečném představování hotových produktů lze využít vzájemné sebehodnocení založené na metodě „2 + 1“ (žák nejprve uvede dva kladné komentáře a teprve poté může přidat jedno doporučení).

Vhodné je, aby si žáci před předáním hračky k dalšímu využití pořídili její fotografii, kterou si vloží společně s kopií rodného listu do svého portfolia. Do portfolia přidají i hodnocení své práce, např. formou krátkého textu (co se mi dařilo, jak jsem přispěl/a k výsledku, co jsem se naučil/a nového, co bych příště mohl/a udělat jinak).

Komentář učitele z praxe:

„Lekce by mohla být pro žáky atraktivní, protože se týká hraček, tedy věcí, ke kterým mají blízký vztah a jsou s nimi v každodenním kontaktu. Jednotlivé bloky působí nejen na oblast vědomostí, ale rozvíjejí řadu dovedností, např. upcyklovat nepotřebnou hračku a najít pro ni nové využití. Nabízejí také prostor pro samostatné přemýšlení žáků a působí na oblast jejich postojů – vytváření odpovědného přístupu k místu, kde žijí.“

Pomůcky

digitální technologie na promítnutí videí a na vyhledávání informací, vyřazené hračky, materiál na upcyklaci (dle návrhu a potřeb žáků), čisté papíry, papír velkého formátu na myšlenkovou mapu, lístečky na tvorbu myšlenkové mapy a záznam myšlenek, samolepicí lístečky, psací potřeby, lepidlo, časomíra, vlastivědná mapa ČR (online mapa), mapa světa, vytištěné přílohy

Zařazení dle RVP ZV:

Žák:

- ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává;
- ČJS-5-4-05 zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat;
- ČSP-5-1-01 vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu;
- ČSP-5-1-03 volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu;
- Environmentální výchova (posuzuje, jaké jsou dopady vlastního chování na životní prostředí a společnost, popíše životní cyklus vybraného výrobku).

Použité zdroje

- ČT edu: <https://edu.ceskatelevize.cz/>
- Ruthová, Nina: Proč právě metody kritického myšlení a fáze E-U-R? In: Respekt nebolí. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/proc-prave-metody-kritickeho-mysleni-a-faze-e-u-r> [cit. 14-06-2021]
- Ruthová, Nina: Myšlenková mapa. In: Respekt nebolí. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/myslenkova-mentalni-mapa> [cit. 14-06-2021]
- Ruthová, Nina: Volné psaní. In: Respekt nebolí. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/volne-psani> [cit. 14-06-2021]
- Sněhová koule. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/Sbornik_vyukovych_metod/3.Aplikace/Snehova_koule [cit. 14-06-2021]

Doporučené zdroje pro možné rozšíření aktivity:

- Kampak plaveš, pískací kačenko, Člověk v tísní, 2018. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1107/file/072-kampak-plaves-piskaci-kacenko.pdf>
- Knížka Největší přání ve výuce (webinář), 2020. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=jTI_fb99-sg
- Manuál vzdělávacího programu Očima hraček. NaZemi, 2013. Dostupné z: https://www.nazemi.cz/sites/default/files/ocima_hracek.pdf
- Největší přání. Člověk v tísní, 2017. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1106/file/071-nejvetsi-prani.pdf>
- Pojdte, pane, budeme si hrát. JSNS: Dostupné z: <https://www.jsns.cz/lekce/15644-svet-deti-ii>
- Retrogalerie: Hračky. Česká televize. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/3105-hracky/>
- Víte, s čím si hrajete? Pracovní podmínky při výrobě hraček. NaZemi. Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/vite-s-cim-si-hrajete-pracovni-podminky-pri-vyrobe-hracek>
- Upcyklace hraček. Dostupné z: <https://www.samosebou.cz/2019/05/17/upcyklace-hracek-7-praktickyh-tipu-ktere-nadchnou-deti-i-dospele/>

Přílohy

tabulka „hračky – státy“ pro žáky s řešením pro učitele, cesta zboží – obrázky, rodný list upcyklované hračky

Ve světě jako doma

Globální rozvojové vzdělávání učí děti vnímat svět s nadhledem a zároveň ho aktivně ovlivňovat

Samotný název průřezového tématu globální rozvojové vzdělávání (GRV) může znít trochu odtažitě. Skrývá se pod ním ale doslova celý svět. Svět, kde žije už skoro osm miliard lidí, a který se přesto někdy nazývá globální vesnicí. Dění na druhém konci planety už dnes nelze díky prudkému rozvoji technologií, dopravy a médií brát jako něco, co se nás netýká. Globální rozvojové vzdělávání umožňuje žákům lépe porozumět této provázanosti, vzájemným souvislostem například světového obchodu, pěstování oblíbených druhů ovoce, rybolovu, chudoby nebo migrace. Učením se v souvislostech podporuje GRV jejich rozvoj jako důstojných a vzdělaných členů globálního společenství, kteří dokážou vnímat souvislosti světového dění, kriticky o nich přemýšlet a na základě toho se zodpovědně chovat a jednat.

Tato metodika je součástí projektu Národního pedagogického institutu České republiky s názvem Virtuální škola.

Virtuální škola funguje jako laboratoř, ve které Národní pedagogický institut České republiky vyvíjí inovované výukové materiály pro školy, motivuje učitele k zadávání samostatnějších úkolů a při distančním kontaktu s žáky vybízí spíše k diskusi o tom, jak se jim daří samostatně úkoly řešit nebo na jejich řešení samostatně spolupracovat, třeba se spolužáky mimo distanční hodiny. Výběrem témat i způsobem jejich zpracování reaguje na častou otázku žáků: „A k čemu mi to v životě bude?“

Audiovizuální ukázky poskytly **Česká televize** a **Český rozhlas**.

Více na www.npi.cz/virtualniskola

Na přípravě metodik k tématu globální rozvojové vzdělávání spolupracovaly:

Člověk v tísni, o. p. s.

Jednou z priorit vzdělávacích programů společnosti Člověk v tísni realizovaných v Česku je podpora aktivního odpovědného občanství. Vzdělávání pedagogů i přímá práce s žáky se zaměřuje na rozvíjení takových kompetencí, které dětem a mladým lidem pomáhají porozumět současnému světu a jednat svobodně a odpovědně vůči lidem a přírodě ve svém okolí i ve světě. www.clovekvtisni.cz

ARPOK, o. p. s.

Jsme organizace, která od roku 2004 přináší do škol globální rozvojové vzdělávání a pomáhá učitelům otevřeně mluvit se svými žáky o aktuálních tématech dnešního světa (např. odpovědná spotřeba, migrace, chudoba, klimatické změny nebo gender). Pro žáky připravujeme výukové programy, pro učitele metodické materiály, semináře aj. Naším cílem je, aby se globální témata a globální rozvojové vzdělávání stalo přirozenou součástí vzdělávání. www.arpok.cz

Hlavní mediální partneři

Česká televize a Český rozhlas.

Příběh hraček

„Hračka urazí dlouhou cestu, než se dostane do dětských rukou.
Má skončit mezi odpadky, až doslouží?“

Autorka textu a příloh 1, 3:

Hana Havlínová

Autorka přílohy 2:

Helena Stránská

Vyrobil Národní pedagogický institut České republiky

2021

www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

